

ביאורים

קומת האישיות שריה"ל מצייר לפנינו מיוסדת על דבריו במאמר הראשון (סימן לא' - מב'), שם הציג את שלוש המדרגות של הנפשות: 'הטבעית, החיונית והשכלית' כשמעל שלוש המדרגות הללו נמצאת המדרגה האלוהית. מבנה זה בנוי קומה על גבי קומה, מדרגה על גבי מדרגה. אין אפשרות להעפיל למדרגה העליונה ללא ביסוס המדרגה הנמוכה יותר. השכל אחראי על ארגון הכוחות שקיימים באדם - הצרכים הפיזיים והצרכים הרגשיים. לאחר שמכלול האישיות מאורגן ובנוי על פי סדר, ניתן לרתום את כל הכוחות הללו אל היעד העליון - עבודת האלוהים. בכך מתחברים דברי ריה"ל כאן לדבריו אודות ההתחברות האלוהית אל העולם התחתון, כאשר הלה מכין את עצמו כראוי. שלבי ההכנה, אפוא, הם ביסוס הצרכים הבסיסיים. זהו העיקרון הראשון שמנחה את עובד האלוהים. עיקרון זה מכונן אותנו לעוד עיקרון יסודי וחשוב שעליו ידבר ריה"ל גם בהמשך, והוא - עיקרון ההתכללות. הייחוד בהדרת עבודת האלוהים, על פי ריה"ל, הוא בכך שאין כוח שאינו מוצא את תפקידו במערכת הכללית. כאשר כוח כלשהו מנותק מהקשר הכללי הוא מאבד את ערכו ואת חשיבותו, אך דווקא כאשר אותו כוח מנותב לשרת את הכלל הוא מוצא את ייעודו. כך אנו רואים כאן כיצד הדמיון, שבשימוש לא נכון עלול להוליך את האדם למחוזות שליליים, מקבל את תפקידו העליון כשהוא מתבקש לצייר ציורים רוחניים קדושים. במובן זה, מציין ריה"ל, מבנה אישיותו של החסיד, עובד האלוהים, דומה במידה רבה למבנה מתנה ישראל הסובב את המשכן. משה הוא מעין הכוח השכלי המארגן ומסדר את מבנה העם בצורה שתהיה מוכנה לקבלת העניין האלוהי, הופעת שכנית ה' על עמו.

הרחבות

* המדרגה האלוהית גבוהה מהמעלה הטבעית

המדרגה האלוהית, אשר היא למעלה מהמדרגה השכלית. לפי דברי ריה"ל, אחרי שהאדם סידר וערך את כל כוחותיו, הוא צריך כעת לכוונם ולהרגילם להביא למדרגה האלוהית. מדרגה זו גבוהה מהמעלה הטבעית. תכלית המדרגה האלוהית היא להגיע לנבואה. אולם, גם אדם שסידר את כוחותיו וכוונם למדרגה האלוהית, ייתכן שלא יגיע לנבואה.

גם הרמב"ם כותב דברים דומים. לפי דבריו, תכלית כל המעשים היא שנכיר את הקב"ה בכל מקום, "בכל דרכיך דעהו". ומדרגה זו היא למטה ממדרגת הנביאים [שמונה פרקים ד]. במקום אחר הוא כותב שגם אדם שהגיע למדרגה זו ייתכן ולא יקבל נבואה, כיוון שקבלת הנבואה תלויה ברצון האלוהי [מורה נבוכים ב, לב].

הרמח"ל, בפרק האחרון בספר "מסילת ישרים", העוסק במידת הקדושה, מנסח זאת בצורה חדה להפליא: עניין הקדושה כפול הוא, דהיינו: תחילתו עבודה וסופו גמול, תחילתו השתדלות וסופו מתנה. והיינו: שתחילתו הוא מה שהאדם מקדש עצמו, וסופו מה שמקדשים אותו [מסילת ישרים כו].

שאלות לדין

החבר מדמה את סידור הכוחות של החסיד למעמד הר סיני. מה הדמיון שניתן למצוא בין הממשלה של החסיד על כוחות גופו להנהגת משה רבנו את עם ישראל, ומה הייחוד של מעמד הר סיני בעניין זה?

החבר מכנה את הכוחות המשער והמדמה "שדים". מדוע? מהו המקום של כוחות אלה בחיים שלנו?

לרפואת גדעון בן ציפורה

הכנות לתפילה -
סידור הכוחות

וכאשר ספק צריך כל אחד מהם, ונתן לטבעיים מה שייספיק להם מן המנוחה והשנה, ולחייניים מה שייפנסם מן הקיצה והתנועה במעשי העולם, אזי יקרא לעדתו, פמושל שושמעם לו, הקורא לחילו המצית לעזר לו להדבק במדרגה אשר למעלה מהם, רצוני לומר המדרגה האלוהית, אשר היא למעלה מהמדרגה השכלית, ויסדר עדתו ונערכה, מחקה את סדור משה לעדתו סביב להר סיני, ויורה לכה הרצון שיהיה מקבל ונשמע לצויו שיבוא מאתו, ויקימוהו בשעתו, וישתמש בפחות ובאיברים כפי אשר יצוה מבלי מרי, ויורה שלא יפנה אל שדי הפח המושער והפח המדמה, ולא יקבל מהם ולא יאמין להם עד שיועץ בשכל, אם יכשיר מה שיש אצלם - יקבלם, ואם לאו - לא ישמע להם, ויקבל כח הרצון זה ממנו ויחליט לקימו. ויודריך את כלי המחשבה, ויפנה אותה מכל מה שקדם מן המחשבות העולמיות. ויטיל על הפח המדמה להציג את ההזדורות שפצורות הנמצאות אצלו בעזרת הזכרון, כדי לדמות בהן את הענין האלוהי המבקש, כגון מעמד הר סיני ומעמד אברהם ויצחק בהר המוריה, וכגון משפן משה וסדר עבודה וחול הכבוד בפית, וזולת אלה הרבה. ומצוה את הפח הזכר לשמור את זה ולא לשכחו, ויגער בפח המושער ושדיו מלבבל האמת ולספקה. ויגער בפח הפעסני והתאנני מלהטות את כח הרצון ולשבשו ולהטרידו במה שיש אצלם מפעם ונאווה.

ואחר זאת ההכנה, יעיר כח הרצון את כל האיברים המשמשים אותו בפריונות וחשק ושמחה, ויעמדו בעת עמידה מבלי עצלה, וישתחוו עת שיצוה בהשתחוויה, וישבו בעת הישיבה, ויביטו העינים הפטות העבד אל אדוניו, ויעמדו הידים מהתעסקותו, ולא תצטרף האחת אל האחרת, וישתוו הרגלים לעמידה, ויעמדו כל האיברים כנבדלים ויראים למשמעתו והנהגתו, לא ישגוהו אם יהיה בהם כאב או חלשה, ותהיה הלשון מתאימה למחשבה, כדי שלא תהיה יתרה עליה, ולא ידבר בתפלתו על דרך השגרה וההרגל כמו הארזי והתפי, אלא עם כל מלה מחשבה והתבוננות בה, ותהיה העת ההיא לב זמנו ופריו, ויהיו שאר עתותיו פדרכים המובילות לזו, יתאנה קרבתה, הואיל ובה ידמה לרוחניים ויתרחק מהבדמיות. ויהיו פרי יומו ולילו אותן שלש עתות התפלה, ופרו השבוע יום השבת, מפני שהוא מקדש לדבקות בענין האלוהי, ועבודתו בשמחה, לא בכניעה, כמו שהתבאר.

לטבעיים - הכוחות ממונים על הגידול ועל ההולדה [הערת הרב שילת]. **חיוניים** - הכוחות הממונים על התחושה ועל התנועה. **מחקה את סידור משה** - באופן דומה סידר משה רבנו את העם לפי מעלתם, מסביב להר סיני [ראה מכילתא יט, כד]. **שדי** - שדים. הכוח המדמה והכוח המשער נקראים כך משום שהם עלולים להטעות מאוד את האדם. **אם יכשיר** - אם השכל יקבל את הסברה. **המחשבות העולמיות** - העוסקות בעניינים הגשמיים של העולם הזה. **וחול הכבוד** - השראת השכינה. **ולספקה** - לעורר ספקות. **כנבדלים ויראים** - בדריכות. **הלשון המתאימה למחשבה** - מדבר ומתפלל מתוך כוונה. **העת ההיא** - זמן תפילה. **לב זמנו ופריו** - החלק החשוב והעיקרי מהזמן. **יתאוה קרבתה** - מצפה לבא התפילה. **לרוחניים** - למלאכים.

